

RAPPORT

11

ENTREPRENÖREN –
ATT UTVECKLA SIN IDÉ.
26-27 mars 2004
VANSBRO

Att skapa nytt...

... och förverkliga sin idé är vad konstnärer gör hela tiden. Det är också det som gör att vårt samhälle och vi som människor utvecklas. De som tar nya initiativ brukar vi kalla entreprenörer. Som konstnärer och initiativtagare till kulturprojekt är vi med andra ord entreprenörer! Vad begreppet entreprenör står för kan man kanske finna i franska språket och då leka med begrepp som mellanrum, entré, öppning, ingång osv. Platser där det finns en möjlighet att åstadkomma något nytt. Men att vara entreprenör eller kreativ betyder inte bara att "hitta på" utan också att fullfölja, att nå resultat, att nå målet. Alla de framgångsrika kulturprojekt vi ser i Sverige är resultatet av människors förmåga att skapa i mellanrummet och viljan att uttrycka sig.

Hur skapar vi bäst förutsättningar för att skapa? När kan vi vara nöjda? När har vi lyckats?

Björn Linnell ledde ett dygns intensiva samtal i Vansbro och inte kom vi fram till något tydligt svar på frågorna. Men vi gav varandra ny värdefull kunskap och kunde resa hem till vårt skapande med ny energi. Och det var just det som var meningen med detta samtal.

Lasse Ernst

LOKAL KULTUR är ett programområde inom Stiftelsen framtidens kultur

Att skapa nytt är att våga misslyckas ibland

Kreativa Vansbro

I Gundes Lokstallar, Vansbro, möttes deltagarna av en stor sprakade brasa när de anlände till det elfte seminariet på temat Lokal Kultur. Vice ordförande i kommunstyrelsen, Uwe Weigel, och kulturskolans rektor, Agneta Stolpe, dansade polka till ljudet av två spelmäns (tilika kommunpolitiker) fioler. Därmed hade de också symboliskt styrt in spåret på seminariets första inspiratör, Agneta Stolpe, som skulle berätta om hur hon förankrat tankegångarna kring en kulturskola i Vansbro och vilka tankar hon hade på vägen.

Dessförinnan hälsade Anna-Lena Persson alla deltagare välkomna till Vansbro. Som verksamhetsansvarig berättade hon om Vansbro Innovation Arena (VIA). Målet är att skapa en kreativ arena för samverkan, utveckling, utbildning och nätverk. Fokus ställs på upplevelse-sektorn och skogsnäringens möjligheter för tillväxt och utveckling. I processen är det värdefullt att ta vara på lokala kompetenser och kunskaper, liksom de unika naturmiljöer och kulturhistoriska värden som finns i området. I visionen ingår också att bygga om den nedlagda, vackra järnvägsstationen i Vansbro till kulturhus för att bevara en unik byggnad.

Skaparglädje i skolan

Vansbro kommuns "Vision 2010" innehåller bl a visioner om att få kulturen att användas som utvecklingsmotor i för- och grundskola. Målet blev att skapa en kreativ skolmiljö med hjälp av skapande som musik, dans, bild, teater och berättande. Agneta Stolpe, rektor för kulturskolan, antog utmaningen som samordnare. Hon förstod att här gällde det att våga tänka nytt och vända på perspektiven i skolans värld och förankra och utveckla tankegångarna tillsammans med sina kollegor. En förändringsprocess inleddes, nya arbetsformer skapades där man började arbeta sida vid sida med kulturarbetare och pedagoger, tillsammans med barn och ungdomar direkt i klassrummen.

Vilket värde kan en förankringsprocess ha i en inarbetad struktur som skolan är? Agneta menar att det handlar om att ha modet och tiden, att våga misslyckas, utmana, tvivla, pröva och att lämna kontrollen emellanåt.

- Det finns en styrka i att ta emot något oväntat och att tillåta sig att bli överraskad. Lärare och esteter talar inte alltid samma språk och heller inte om samma saker, vilket blir en annan utmaning att överbrygga, menar Agneta.

Kreativitetets mysteriet

Daniel Ericson på Växjö Universitet forskar kring fenomenet kreativitet. I sin doktorsavhandling; *Kreativitetets mysteriet – Ledtrådar till arbetslivets kreativisering och skrivandets metafysik* (2001, Area Organization and Management), diskuterar han begreppet.

Många ser kreativitet som en självklar lösning på de problem som arbetsmarknaden står inför, vad det gäller krav på förändring och nyskapande. Ledfrågorna i forskningen är; - Vem är kreativ? respektive - Vad innebär det att vara kreativ? Syftet är att generera kunskap om hur kreativitet konstrueras och organiseras.

– Bland annat kunde jag visa hur olika föreställningar om kreativitet ger upphov till olika slags utformningar av fysiska rum/platser/arenor i arbetslivet och hur dessa härbergrar olika ”kreativitetstyper”, berättar Daniel.

Kreationalisten – upplysningsindivid som anser att kreativitet kan man mäta och planera för.

Kreomantiker – motsätter sig mätbarheten och har en sublim känsla för konsten, den kreomantiska ledaren kommer ofta med rebelliska skrik och gudomlig inspiration.

Demokreanten – eftersträvar ledarskap, så att kreativiteten frodas. Denne ledare ser kreativitet som universell etik.

Krevolutionären – är personen som hyser en övertygelse om att det är möjligt att i grunden förändra samhällsstrukturen genom revolution.

Det talas ofta om nödvändigheten av att ge utrymme för kreativitet. Vi pratar om kreativa rum, kreativa miljöer, kreativa organisationer - ja, till och med om kreativa städer. Men vad är det egentligen för utrymmen som yttrar sig när vi försöker att göra dygd av nödvändigheten? Vem är det som ger utrymme? Och vem är det som tar utrymme? Dessa frågeställningar diskuterar Daniel i sin bok.

Ordet KREATIVITET lanserades första gången i Sverige så sent som den 5 maj 1959!

Framtidens smeder

Mikael Franzén gillar att jobba i gränslandet mellan ekonomi och kultur. Han beskriver ”smedjan” som det offentliga, skapande rummet. Det blir en metafor för ett rum som inte tillhör någon speciell person eller institution. I smedjan smids framtiden och entreprenören är smeden. Man kan titta på själva handlingen som fenomen och upptäcker fascinerande saker. Ibland smider han smycken, ibland svärd...

Mikael ställer också frågan; Vad är företagande? ”Att företa sig” – att skapa – agera – handla – verka. Det är just själva handlingen som är det intressanta och det väsentligaste. Bra idéer utan handling förblir bara illusioner.

Att våga satsa kan innebära att misslyckas. Ett företag som går i konkurs kan i det se möjlighet för ny kreativitet. Man får en ny chans och kan satsa på nytt igen. Konkursen kan bli den förlåtande faktorn för den som misslyckats i sitt initiativ, menar Mikael.

Den nyttige egoisten

– Vi är alla egoister och handel har alltid funnits. Dessa två teser börjar Kent Edqvist med att framföra till deltagarna i Vansbro. Han är lätt provocerande i sin framställning, men väldigt säker på sitt uttalande. Idéerna ligger till grund för boken *Den nyttige egoisten - Det nya rörelsekapitalets manifest*, av Kent Edqvist och Jan de Man Lapidoth (Bookhouse publishing, 2003).

– Den nyttige egoisten ger osjälviskt av sin kunskap för att i slutänden gynna sig själv och därmed andra. Ju mer av våra tillgångar vi ger bort, desto mer får vi tillbaka. Vi är det nya rörelsekapitalet; våra tillgångar är vår kunskap, tid, kreativitet, energi, humor, kärlek och våra nätverk. Det är dags att vi människor börjar handla, för att på så vis ta ett personligt ansvar för våra liv och våra resurser.

– Vi skrev *Den nyttige egoisten*, för att vi ville ge ett erkännande till alla kunskapsarbetare och det värde de skapar, ofta i det dolda. Men vi vill också ge dem en puff att ta mer plats, att använda sin makt bättre och att förverkliga sina drömmar. När hierarkier och nätverk idag möter varandra uppstår många missförstånd och konflikter helt i onödan. Genom ett ändrat förhållningssätt kan istället organisationens energi fokuseras på utveckling, menar Kent och Jan.

BAD – PAD – MAD – CAD

Lars Larsson är ingenjör med produktutveckling som specialitet. Inom sitt yrke har han lyckats förena teknikutvecklingen med ett stort intresse för historia och kulturarv.

– Entreprenörskap handlar om att leva i nuet, skapa för framtiden och ha gammal kunskap och visdom som grund. Det finns en kraft i våra förfäders samlade erfarenheter, vilka levde och framställde sina verktyg i balans med naturen. Lars menar att det är lika viktigt för dagens människor att göra detsamma. Gammal visdom bygger på en hållbar livsstil. Han tror på den nya tekniken, men ser gärna att vi har ett kritiskt öga på såväl dagens som morgondagens teknik.

Som ett exempel på hur kunskap och tänkande hänger samman, berättade Lars om Johan Granaths brobygge i början av 1900-talet. Ett exempel där man för 100 år sedan byggde en stenbro med stora block och med stor hållbarhet. När Lars idag bett NCC om offert för att bygga samma bro, så erkänner man att det går inte! Inte med rimlig tidsåtgång och med samma kvalitet. Arbetsmetoden är annorlunda idag och Lars menar att man har förlorat ett tankesätt som är dynamiskt, där återkopplingen är så viktig. Genom att bygga modeller av den produkt man vill utveckla är det lättare att göra återkopplingen. Här gäller det också att våga experimentera och prova sig fram till det slutgiltiga resultatet.

P.S för den som undrar vad BAD – PAD – MAD – CAD står för, kan vi avslöja följande: brain aided design – pensel aided design – model aided design – computer aided design.

Sju generationer

Oren Lyons – indianhövding och professor från USA är medlem i Onondagahövdingarnas råd (Six Chief Council) och talesman för den tusenåriga Iroquoistraditionen. Med värdighet och respektingivande utseende talade han bl a om hur viktigt det är att vi röstar fram bra ledare i världen. Många av dagens makthavare har ingen förmåga att tänka långsiktigt. Oren menar att vi måste tänka på våra barns och barnbarns generationer och tiden som komma skall. Vi kan inte bara förbruka alla resurser under en livstid – vi måste följa naturens lagar och hushålla mera. Genom att lära oss att tänka sju generationer framåt får vi ett helt annat framtidsperspektiv.

Vi har snart nått “the point of no return”, ett stadium där miljöproblemen är oåterkalleliga. Det är dags att vi lär oss följa naturens rytm och våga tro på fröets förmåga. Oren menar att vi kan hämta mycket kunskap och erfarenhet från naturen och den gamla generationen. Låt inte värdefull kunskap gå förlorad för alltid.

Samisk kulturarbetare

Laila Spik arbetar energiskt med att lämna över sin kunskap till nästa generation. Hon kommer från Lappland och kallar sig själv ”en Samisk kulturarbetare”.

Klädd i sin färgglada samiska vårdräkt berättade hon för oss hur hon jobbar med det som ligger henne varmast om hjärtat – att bevara och förmedla samernas vardagsvisdom och levnadssätt.

I sin bok *Den Samiska Vandringsrösten – Jag är kunskapen* (Svenska Förlaget, 2002) har Laila samlat erfarenheter, berättelser, övningar och recept från sitt samiska arv. Hon menar att om människor får en känsla för naturen och lär sig ta vara på dess unika skafferier, kan man också värna och bevara den bättre.

”Låt vinden blåsa, vaja ända ner mot marken, men res dig sedan upp igen”.

Jovva Spik

Det omöjliga initiativet

Det var dåliga tider, kris i befolkningsfrågan, arbetslöshetssiffrorna var dystra – bättre dagar hade invånarna sett i Vara kommun. Inte en krona fick man i bidrag av EU, Statens Kulturråd eller Västra Götalandsregionen. Hur skulle man då kunna skapa en attraktiv kommun och vända den negativa trenden?

Vara vågade ta klivet ut i luften och tog det omöjliga initiativet – att satsa på kulturen och bygga ett konserthus av världsklass! Idag kommer inte bara folk från orten och närliggande kommuner för att delta i olika evenemang. Man reser lång väg för att uppleva utbudet i Vara Konserthus. Några av Sveriges största symfoniker, skådespelare, musiker och dansare uppträder på totalt fyra scener. Man profilerar sig som Västsveriges näst största evenemangsstad. På konserthuset samspelar och möter man ”tonen, rörelsen och ordet”.

Gert Norell, som är kommundirektör i Vara Kommun, är en av entreprenörerna bakom konserthustanken. Enligt honom har man i Vara satsat på tre olika framgångsfaktorer:

- Öka kompetensen hos de anställda
- Internationalisera (utveckla gymnasiet, Högskola On Line, systerskolor i Europa)
- Kultur (kultur- och musikskola, anställa fler pedagoger, stadstonsättare)

”Där det finns visioner - diskuterar man möjligheter, där det saknas visioner - diskuterar man bara pengar”.

Cecilia Nelson

En originell smakupplevelse

På kvällen värmdes brasan gott i de gamla lokstallarna och Rune Kalf-Hansen och hans mat-team hade dukat upp flera gourmetbord runt elden. Matens och därtill dryckens smaker var något alldeles speciellt denna afton. De var obekanta, nya och spännande. Kalf-Hansens Matateljé i Solna vill ta vara på säsongens färska primörer och skapa annorlunda smakupplevelser. Vad sägs om inkott gös på hasselnötstoast med endivesallad, blåbär och räkbuljong, vildsvinskorv med räkor, rabarber och kålrot? Till dessert serverades en nässelmousse med kokosrädiskräm och palsternacka.

Sverige är inte direkt känt som ett vinproducerande land. Klimatet är inte det bästa för att vinrankor ska trivas. Däremot har vi andra genuina bärsorter som lämpar sig väl till olika drycker. Det är något som Per och Johan Fritzell på Grythyttan Vin AB har tagit fasta på. Idag tillverkar man drycker av hjortron, lingon, blåbär, skogsbär och enbär. Vi fick tillfälle att smaka glöggen och vinerna till kvällens middag, samtidigt som Per berättade sin historia om att satsa på något så djärvt som viner av skandinaviska vilda bär!

Himlabacken – en spelplats mellan himmel och hav

På Österlen planeras det något alldeles speciellt – att skapa en utomhusscen. Regissören och projektledaren, Sara Erlingsdotter, har hämtat inspiration till Himlabacken från Indien och Greklands amfiteatrar. Hon ser en stor klokhet i gammal tradition och visdom. Tillsammans med de kunskaperna och dagens bästa tekniska möjligheter, ger hon sig in i detta nya, utmanande uppdrag. Det är dags att släppa taget om inomhusscenen och gå in i Himlabackens utvecklingsmöjligheter, säger hon. Backen blir en länk mellan naturen, människan och scenkonsten.

Driven av en tanke om att platsen har betydelse för scenen, liksom resan och promenaden dit, jobbar Sara och hennes kollegor vidare med sina visioner. Man vill skapa ett helhetsintryck som är svårt att nå inom fyra väggar. Naturen och naturupplevelser bäddar för att känna sig delaktig i ett större sammanhang och känslan av en helig plats.

– Vi vågar påstå att människan har behov av heliga platser för att hämta kraft och styrka att leva sina liv. En sådan plats kan också få människor att öppna sina sinnen för musik, teater, dans, fest och för möten med andra människor. Initiativet utgår från behovet av ett centrum där vital, konstnärlig utveckling ges unika förutsättningar och utmaningar. Vi vill skapa en mötespunkt för kunskapsutbyte där teaterns arbets- och kunskapsprocesser öppnar dialog med omvärlden, med andra institutioner, discipliner, regioner och länder, förklarar Sara.

Lokal Kultur fortsätter...

Samtalen kring den lokala kulturen fortsätter med olika underteman.

**ENTREPRENÖREN-
OMSKAPANDE OCH DRIVKRAFTER
14-15 MAJ 2004
BRÖSARP**

**Fler seminarier planeras under 2004 och 2005.
Programmet blir klart under hösten.
Se www.framtidenskultur.se/lokalkul**

Anmälan / information

Lasse Ernst och Stina Gustafsson
LOKAL KULTUR / EUREKA
Vickleby bygata 12
386 93 Färjestaden
Tel: 0485 - 366 60
Fax: 0485 - 366 70
lokalkultur@framtidenskultur.se
www.framtidenskultur.se/lokalkul